19. 1. 2021

ID: 112455

Vypořádání SJM

Úprava vypořádání SJM obsažená v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, se co do základních hmotněprávních souvislostí zásadně neliší od úpravy zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“). Nevyplývají z ní výslovně žádné konkrétní způsoby vypořádání SJM. Pouze podpůrně lze uvažovat o aplikaci způsobů vypořádání podle úpravy podílového spoluvlastnictví. I za účinnosti současné právní úpravy je proto nutné přihlédnout k rozhodovací praxí respektovanému rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 29. 3. 1989, sp. zn. 3 Cz 6/1989, publikovanému jako R 7/91 ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek, podle kterého „jsou-li vypořádávány práva a povinnosti, u nichž jeden z účastníků řízení tvrdí možné promlčení, je namístě je přikázat oběma manželům společně.“ V případě, že půjde o skutečně promlčený závazek, budou promlčením dotčeni oba manželé stejnou měrou. Otázkou, zda je závazek skutečně promlčen a zda námitka promlčení bude též vznesena, nelze totiž v řízení o vypořádání společného jmění postavit najisto, a tak je správné pohledávku ponechat jako společnou.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 22 Cdo 2068/2019-374 ze dne 22.9.2020)

Nejvyšší soud rozhodl ve věci žalobce R. J., narozeného XY, bytem v XY, zastoupeného JUDr. V.J., advokátem se sídlem v N., proti žalované M. J., narozené XY, bytem v Ch., zastoupené JUDr. P.G., advokátem se sídlem v Ch., o vypořádání společného jmění manželů, vedené u Okresního soudu v Náchodě pod sp. zn. 10 C 202/2016, o dovolání žalobce a žalované proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 23. 1. 2019, č. j. 21 Co 250/2018-341, tak, že dovolání žalované se odmítá. Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 23. 1. 2019, č. j. 21 Co 250/2018-341, se ruší a věc se vrací Krajskému soudu v Hradci Králové k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Okresní soud v Náchodě (soud prvního stupně) rozsudkem ze dne 27. 6. 2018, č. j. 10 C 202/2016-277, ve znění opravného usnesení ze dne 12. 7. 2018, č. j. 10 C 202/2016 -286, přikázal ze zaniklého společného jmění manželů do výlučného vlastnictví žalobce zůstatek 61 350,10 Kč na účtu vedeném na jméno žalobce u Českomoravské stavební spořitelny, a. s. Do výlučného vlastnictví žalované přikázal zůstatek 42 426,01 Kč na účtu vedeném na jméno žalované u Modré pyramidy, stavební spořitelny a zůstatek 55 529,06 Kč na účtu vedeném na jméno žalované u Komerční banky, a. s. Žalobci uložil zaplatit žalované na vyrovnání podílu 119 598 Kč do 30 dnů od právní moci rozsudku a rozhodl o náhradě nákladů řízení účastníků a státu.

Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že manželství účastníků uzavřené dne 6. 6. 2003 bylo rozvedeno rozsudkem Okresního soudu v Náchodě ze dne 14. 10. 2015, č. j. 8 C 154/2014-43, který nabyl právní moci dne 14. 10. 2015. K tomuto dni také zaniklo společně jmění účastníků řízení.

Účastníci učinili předmětem vypořádání soubor movitých věcí (ohledně kterých v průběhu řízení uzavřeli smír), zůstatky na účtech stavebního spoření a běžných účtech a vnosy ze společného jmění do nemovitostí ve vlastnictví žalobce (zhotovení vinylových podlah, rekonstrukce koupelny, zhotovení interiérových dveří, rekonstrukce zádveří a schodiště, zhotovení kuchyňské linky, rekonstrukce WC, vybudování garážového stání, výměna oken, zastřešení bazénu a dlažba okolo bazénu, sanace zdiva, zateplení sedlové střechy, výstavba plotu s betonovými základy a instalace tepelného čerpadla).

Žalovaná dále požadovala vypořádání majetkového podílu na obchodní společnosti J., se sídlem v XY, IČO XY (dále jen „J.“), včetně rozdělení podílu na společností vygenerovaném zisku.

Soud prvního stupně vzal za prokázané, že peněžní prostředky uložené na spořících a běžných účtech jsou součástí společného jmění. Každému z manželů přikázal do jeho výlučného vlastnictví prostředky na účtech vedených na jeho jméno a přiznal žalobci vypořádací podíl ve výši 18 302 Kč, neboť žalovaná na svých účtech disponovala se zůstatkem o 36 604,97 Kč vyšším.

Dále zjistil, že žalobce se za trvání manželství stal vlastníkem spoluvlastnického podílu o velkosti ¾ ke stavební parcele č. XY, jejíž součástí je stavba – dům č. p. XY, a k zahradě č. XY (dále též jen „nemovitosti“). Nemovitosti žalobce získal darem od svých rodičů (L. a B. J.) na základě darovací smlouvy ze dne 2. 4. 2012, právní účinky vkladu vlastnického práva nastaly ke dni 6. 6. 2012. Zbývající spoluvlastnický podíl o velikosti ¼ zůstal ve vlastnictví rodičů. Účastníci učinili nesporným, že ze společného jmění byly do nemovitostí provedeny následující vnosy: rekonstrukce koupelny v hodnotě 153 700 Kč a zhotovení vinylových podlah v ceně 44 100 Kč; částečně nespornou byla i investice do interiérových dveří, a to co do částky 12 420 Kč (v částce 65 580 Kč šlo o investici spornou). V otázce sporných vnosů dále zjistil, že za doby trvání manželství a v době, kdy již byl žalobce spoluvlastníkem předmětných nemovitostí, byla provedena pouze rekonstrukce zádveří a schodiště a zateplení sedlové střechy. U zbývajících vnosů, tedy kuchyňské linky, rekonstrukce WC, výstavby garážového stání, výměny oken, zastřešení bazénu, vydláždění okolí bazénu a sanace zdiva, měl za prokázané, že byly provedeny za trvání manželství, avšak v období, kdy žalobce spoluvlastníkem nemovitostí nebyl.

Na základě takto zjištěného skutkového stavu uzavřel, že součástí vypořádání společného jmění jsou vnosy ze společného jmění do majetku žalobce v hodnotě 275 800 Kč. Uvedená částka je tvořena částkami vynaloženými na rekonstrukci koupelny, zhotovení vinylových podlah a pořízení interiérových dveří. Byť byla výše částky vynaložené na zakoupení interiérových dveří částečně sporná, měl soud prvního stupně za to, že žalobce neunesl důkazní břemeno, když neprokázal, že by byl materiál ke zhotovení dveří pořízen jinak než ze společných prostředků manželů. Tuto položku proto do vypořádání zahrnul v hodnotě vyplývající ze znaleckého posudku (tj. 78 000 Kč).

Ve vztahu ke zbývajícím vnosům, které účastníci učinili předmětem vypořádání, měl za prokázané, že k nim došlo v době, kdy nemovitosti byly ve vlastnictví rodičů žalobce, nikoli žalovaného. Nešlo tedy o vnosy prostředků ze společného jmění manželů do výlučného majetku jednoho z nich, ale o plnění bez právního důvodu ve vztahu k třetím osobám. Nelze je proto do společného jmění zahrnout, a tudíž ani vypořádat.

K otázce nároku na vypořádání podílu ve společnosti J. soud prvního stupně uzavřel, že obchodní podíl žalobce není součástí společného jmění, neboť k jeho nabytí došlo ještě před uzavřením manželství. Součástí společného jmění manželů nemůže být akumulovaný zisk společnosti, který je ve vlastnictví samotné společnosti. Jestliže společnost rozhodla o zisku jinak, než rozdělením mezi společníky, není možné, aby byl zahrnut do společného jmění a zde vypořádán. Teprve v případě, kdy by žalobci vzniklo právo na výplatu jakéhokoli plnění od obchodní společnosti, stala by se tato pohledávka součástí společného jmění manželů.

Krajský soud v Hradci Králové (odvolací soud) k odvolání žalobce i žalované rozsudkem ze dne 23. 1. 2019, č. j. 21 Co 250/2018-341, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobci přikázal do výlučného vlastnictví zůstatek ve výši 61 350,10 Kč na účtu vedeném na jméno žalobce u Českomoravské stavební spořitelny, a. s., zůstatek ve výši 34 633,95 Kč na účtu žalobce vedeného u Komerční banky, a. s. a zůstatek ve výši 3 760,39 Kč na účtu žalobce vedeného taktéž u Komerční banky, a. s.; dále žalobci přikázal pohledávku za L. J. a B. J. ve výši 344 308 Kč. Do výlučného vlastnictví žalované přikázal zůstatek ve výši 42 426,01 Kč na účtu vedeném na jméno žalované u

Modré pyramidy, stavební spořitelny a zůstatek ve výši 55 529,06 Kč na účtu žalované, vedeném u Komerční banky, a. s. Žalobci uložil zaplatit žalované na vyrovnání podílu částku 251 881 Kč do 30 dnů od právní moci rozsudku. Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Odvolací soud se předně ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že součástí společného jmění manželů není podíl v obchodní společnosti J. a nerozdělený zisk, který měl být na účtu společnosti v roce, ve kterém došlo k rozvodu manželství. Poznamenal, že v řízení o vypořádání společného jmění nelze přezkoumávat platnost rozhodnutí valné hromady společnosti s ručením omezeným o nerozdělení vytvořeného zisku a o způsobu naložení s vytvořeným ziskem; nerozdělený zisk obchodní společnosti přitom součástí společného jmění manželů být nemůže. Po doplnění dokazování o zápisy z valných hromad společnosti J. uzavřel, že součástí společného jmění se stal pouze podíl na zisku společnosti z roku 2014 ve výši 10 000 Kč. Byť z provedených důkazů nebylo zřejmé, kdy k výplatě dané částky došlo, považoval odvolací soud tuto položku – s ohledem na její výši – za ke dni rozvodu manželství již spotřebovanou na běžné potřeby.

Důvodnou však shledal námitku žalované, že se soud prvního stupně řádně nezabýval otázkou existence bankovních účtů vedených na jméno žalobce u Komerční banky, a. s., ačkoli žalovaná jejich existenci tvrdila a k prokázání svých tvrzení navrhla důkazy. Na základě doplněného dokazování proto pojal do vypořádání zaniklého společného jmění i zůstatky na těchto bankovních účtech.

Za nesprávné rovněž považoval posouzení otázky vypořádání vnosů a investic ze společného jmění do předmětných nemovitostí. Soudu prvního stupně vytkl, že v případě nesporných vnosů – tj. vnosů do rekonstrukce koupelny, zhotovení vinylových podlah a interiérových dveří – nezohlednil skutečnost, že žalobce nebyl výlučným vlastníkem zhodnocovaných nemovitostí. Zdůraznil, že žalobce za trvání manželství nabyl pouze spoluvlastnický podíl o velikosti ¾. Jako vnos ze společného jmění do výlučného majetku žalobce tak měla být vypořádána pouze částka odpovídající ¾ prostředků vynaložených ze společného jmění. K otázce určení hodnoty vnosu do interiérových dveří současně uvedl, že soud prvního stupně nesprávně posoudil i rozložení důkazního břemene. Uvedený vnos uplatnila žalovaná, břemeno důkazu tak leželo na její straně. Žalobce nebyl povinen prokazovat, že interiérové dveře byly pořízeny z prostředků jeho rodičů. Uzavřel proto, že prokázala-li žalovaná, že na zhotovení interiérových dveří byla ze společného majetku manželů vynaložena částka 12 420 Kč, bylo namístě vyjít při ocenění výše vnosu z této částky, nikoli z pořizovací hodnoty vyplývající ze znaleckého posudku.

Podle odvolacího soudu spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně rovněž na nesprávném právním posouzení vypořádání dalších investic do předmětných nemovitostí. Uvedl, že není správný závěr soudu prvního stupně, že zjištěné a prokázané investice ze společného jmění manželů do majetku třetí osoby nelze v rámci probíhajícího řízení vypořádat. Finanční prostředky vynaložené manžely na investice do nemovitostí, které byly ve vlastnictví rodičů, představují pohledávku účastníků za třetí osobou (rodiči žalobce) z titulu bezdůvodného obohacení, kterou lze – jak odvolací soud dovodil z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu – zahrnout do vypořádání zaniklého společného jmění. Měl za prokázané, že za trvání manželství byly do předmětných nemovitostí v době, kdy byly ve výlučném vlastnictví rodičů žalobce, provedeny tyto investice: zabudování kuchyňské linky (v řízení prokázaná výše investice 100 000 Kč), rekonstrukce WC (pořizovací cena dle znaleckého posudku 13 621 Kč), výměna oken (pořizovací cena dle znaleckého posudku 167 317 Kč) a výstavba garážového stání (v řízení prokázaná výše investice 10 815 Kč). Uzavřel, že celková výše pohledávky za rodiči žalobce tak – při zohlednění dalších (výše uvedených) investic provedených v době, kdy byli rodiče žalobce vlastníky spoluvlastnického podílu o velikosti ¼ – činí 344 308 Kč. Měl za spravedlivé, aby takto zjištěná pohledávka, náležející do společného jmění, byla vypořádána tak, že bude přikázána žalobci a žalované vznikne právo na vypořádací podíl. Tento závěr odůvodnil skutečností, že pohledávka vznikla investicemi do majetku osob žalobci blízkých, žalobce se později stal většinovým spoluvlastníkem zhodnocených nemovitostí a tyto nemovitosti i po rozvodu manželství nadále užívá.

K námitce žalobce, že pohledávka je již promlčena a jde tedy o pohledávku nulovou, uvedl, že „pohledávka, která je promlčena, nezaniká, i po promlčení nárok existuje, nelze jej však soudně vynutit.“

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podává dovolání žalobce i žalovaná.

Žalobce přípustnost dovolání opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), a uplatňuje v něm dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. Domnívá se, že odvolací soud se při řešení otázek hmotného práva odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Namítá, že odvolací soud při právním posouzení otázky vypořádání pohledávky manželů za L. a B. J., představující investice do nemovitostí rodičů žalobce, nedostatečně zohlednil promlčení předmětné pohledávky. Současně odvolacímu soudu vytýká, že se nezabýval otázkou, zda dané investice nebyly kompenzovány výhodou bezplatného bydlení, neboť účastníci za trvání manželství nemovitosti užívali. Namítá, že nesprávně byla určena i výše pohledávky, neboť odvolací soud měl vyjít nikoli z výše investic, nýbrž z toho, v jakém rozsahu byly nemovitosti investicemi zhodnoceny. Dále uvádí, že odvolací soud se nevypořádal se všemi odvolacími námitkami žalobce, změnil právní posouzení věci soudu prvního stupně bez provedení jakéhokoli dokazování, přičemž účastníkům nedal prostor se s jiným právním posouzením věci seznámit, vyjádřit se a navrhnout případné důkazy. V uvedeném postupu spatřuje porušení práva na spravedlivý proces. Navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu v části, v níž bylo rozhodnuto o vypořádání pohledávky za rodiči žalobce, včetně výroku, kterým byla žalobci uložena povinnost zaplatit žalované vypořádací podíl, zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná v dovolání namítá, že předmětem vypořádání společného jmění měl být i nerozdělený zisk společnosti J., ve které je žalovaný společníkem pouze se svým otcem L. J. Má za zcela zřejmé, že zisk společnosti nebyl rozdělován záměrně, s cílem, aby nebyl předmětem vypořádání společného jmění. Současně odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 3705/2014 a 22 Cdo 348/2016. Navrhuje, aby dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu v části, ve které uložil žalobci povinnost zaplatit žalované vypořádací podíl, zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k novému rozhodnutí.

Účastníci se k dovolání druhého účastníka nevyjádřili.

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Podle § 241a odst. 1-3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh). Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení.

Jelikož k zániku společného jmění manželů došlo po 1. 1. 2014, projednal dovolací soud dovolání a rozhodl o nich podle příslušných ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále jen „o. z.“ (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017, uveřejněný pod číslem 63/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dovolací soud se nejdříve zabýval dovoláním žalované.

Dovolání žalované není přípustné.

Požadavek, aby dovolatel v dovolání uvedl, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, je podle § 241a odst. 2 o. s. ř. obligatorní náležitostí dovolání. Může-li být dovolání přípustné jen podle § 237 o. s. ř., je dovolatel povinen v dovolání vymezit, které z tam uvedených hledisek považuje za splněné, přičemž k projednání dovolání nepostačuje pouhá citace textu ustanovení § 237 o. s. ř. či jeho části (k tomu srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2013, sen. zn. 29 NSČR 55/2013). K přípustnosti dovolání nepostačuje vymezení jednotlivých dovolacích námitek, aniž by společně s nimi byla vymezena otázka přípustnosti dovolání (k tomu srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. I. ÚS 3524/13), neboť dovolací řízení nemá být bezbřehým přezkumem, v němž procesní aktivitu stran nahrazuje soud (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2402/2007, nebo ze dne 27. 5. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1936/2015). Otázku přípustnosti dovolání si není oprávněn vymezit sám dovolací soud, jelikož tím by narušil zásady, na nichž spočívá dovolací řízení, zejména zásadu dispoziční a zásadu rovnosti účastníků řízení. Z judikatury Ústavního soudu se potom podává, že pokud občanský soudní řád vyžaduje a Nejvyšší soud posuzuje splnění zákonem stanovených formálních náležitostí dovolání, nejedná se o přepjatý formalismus, ale o zákonem stanovený postup (např. usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. I. ÚS 1092/15).

Uvedené potvrdilo i stanovisko Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16, týkající se problematiky přípustnosti dovolání, neboť i Ústavní soud požaduje, aby dovolatel v souladu se zákonem řádně vymezil otázku přípustnosti dovolání.

V dané věci není dovolání přípustné již z toho důvodu, že žalovaná vůbec neuvádí, v čem spatřuje splnění předpokladu přípustnosti dovolání; tento údaj se nepodává ani z obsahu dovolání. Z těchto důvodů dovolání trpí vadami, pro něž nelze v řízení pokračovat, a proto jej Nejvyšší soud podle § 243c odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 241a odst. 2 o. s. ř. odmítl.

Nad rámec uvedeného dovolací soud poznamenává, že žalovanou dovozované záměrné nevyplacení podílů na zisku obchodní společnosti v době před rozvodem manželství je nepřípustnou polemikou se skutkovými závěry nalézacích soudů, které takový závěr neučinily (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. 28 Cdo 4295/2013).

Nepřípadný je rovněž (obecný) odkaz dovolatelky na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2014, sp. zn. 22 Cdo 3705/2014, a usnesení téhož soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 22 Cdo 348/2016, neboť tato rozhodnutí vycházejí z jiného skutkového stavu. Otázka vypořádání vnosů do společnosti J. a jejich valorizace nebyla nalézacími soudy řešena; existence vnosů do společnosti nebyla účastníky ani tvrzena.

Dále se dovolací soud zabýval dovoláním žalobce.

Dovolací soud předně uvádí, že k námitkám, že odvolací soud se měl zabývat důvody investic manželů do předmětných nemovitostí a otázkou, zda nebyla mezi rodiči žalobce a manžely uzavřena dohoda o bezúplatném užívání nemovitostí a zda hodnota investic nebyla kompenzována užíváním nemovitostí, nemohl dovolací soud přihlédnout, neboť je dovolatel uplatnil až v dovolacím řízení. V dovolacím řízení však nelze úspěšně uplatňovat nové skutečnosti nebo nové důkazy, tj. skutečnosti a důkazy, které nebyly uvedeny v řízení před soudem prvního stupně nebo v odvolacím řízení (§ 241a odst. 6 o. s. ř.).

Žalobci nelze přisvědčit v námitce, kterou odvolacímu soudu vytýká, že přistoupil k jinému právnímu

posouzení věci, aniž by provedl jakékoli dokazování. Závěr, že jiné právní posouzení věci odvolacím soudem je možné až v případě provedení (resp. zopakování) dokazování z žádného ustanovení zákona ani z rozhodovací praxe nevyplývá a nelze jej dovodit ani z dovolatelem citovaného rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3194/2009. Odvolací soud je povinen zopakovat, případně doplnit dokazování pouze v případě, hodlá-li se odchýlit od skutkových zjištění soudu prvního stupně, nikoli v případě jiného právního posouzení věci. Navíc, v projednávané věci odvolací soud skutková zjištění soudu prvního stupně doplnil o závěry vyplývající z jím provedeného dokazování.

Přípustnost dovolání nezakládají ani další námitky, jimiž žalobce odvolacímu soudu vytýká, že se nevypořádal se všemi odvolacími námitkami, neseznámil účastníky s odlišným právním posouzením věci a neposkytl jim prostor se k němu vyjádřit. Z obsahu spisu vyplývá, že účastníci byli odvolacím soudem s jím zastávaným právním názorem řádně seznámeni a měli možnost adekvátně reagovat (viz zejména protokol z jednání před odvolacím soudem ze dne 14. 1. 2019 – č. l. 334). Z odůvodnění dovoláním napadeného rozhodnutí současně nevyplývá, že by se odvolací soud námitkami účastníků řádně nezabýval. Vytýkanými vadami řízení proto kritizované rozhodnutí odvolacího soudu zatíženo není.

Žalobce dále nesouhlasí se způsobem, jakým odvolací soud rozhodl o vypořádání společné pohledávky za jeho rodiči. Především namítá, že odvolací soud nedostatečně zohlednil otázku promlčení dané pohledávky.

Otázka vypořádání práv a povinností, u nichž některý z (bývalých) manželů namítá promlčení, nebyla za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v judikatuře Nejvyššího soudu výslovně řešena. Proto je dovolání žalobce v této části přípustné, není však důvodné.

Úprava vypořádání SJM obsažená v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, se co do základních hmotněprávních souvislostí zásadně neliší od úpravy zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“). Nevyplývají z ní výslovně (stejně jako v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník) žádné konkrétní způsoby vypořádání SJM. Pouze podpůrně lze uvažovat o aplikaci způsobů vypořádání podle úpravy podílového spoluvlastnictví (§ 712 o. z.). Lze proto připustit, stejně jako za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, způsob vypořádání přikázáním majetkových hodnot do výlučného vlastnictví některému z bývalých manželů, ale i přikázáním oběma manželům společně. To ostatně při subsidiární použitelnosti úpravy vypořádání podílového spoluvlastnictví výslovně připouští i § 1147 o. z. Vzhledem k tomu je i nadále zásadně použitelná judikatura, řešící vypořádání pohledávky přikázáním některému nebo oběma manželům, u které jeden z nich namítá promlčení, formovaná za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

I za účinnosti současné právní úpravy je proto nutné přihlédnout k rozhodovací praxí respektovanému rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 29. 3. 1989, sp. zn. 3 Cz 6/1989, publikovanému jako R 7/91 ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek, podle kterého „jsou-li vypořádávány práva a povinnosti, u nichž jeden z účastníků řízení tvrdí možné promlčení, je namístě je přikázat oběma manželům společně.“ V případě, že půjde o skutečně promlčený závazek, budou promlčením dotčeni oba manželé stejnou měrou. Otázkou, zda je závazek skutečně promlčen a zda námitka promlčení bude též vznesena, nelze totiž v řízení o vypořádání společného jmění postavit najisto, a tak je správné pohledávku ponechat jako společnou (srov. Dvořák J., Spáčil J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, str. 222). Z této zásady jsou však v odůvodněných případech možné výjimky (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1054/2004, ze dne 20. 9. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4682/2014, či usnesení téhož soudu ze dne 14. 2. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3420/2009). Odvolací soud se způsobem vypořádání dané pohledávky odpovědně zabýval, přihlédl zejména k blízkému vztahu mezi žalobcem a dlužníky (jeho rodiči), jakož i ke skutečnosti, že pohledávka vznikla na základě investic do nemovitostí, které

žalobce později nabyl do většinového spoluvlastnictví a které užívá. Jeho úvahy přitom nelze považovat za zjevně nepřiměřené a nepatřičné. Protože dovolací soud takové úvahy zpochybňuje (zcela obdobně jako úvahy o tom, kterému z účastníků přikázat určitou věc ze společného jmění manželů do výlučného vlastnictví – srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3915/2009) jen v případě jejich zjevné nepřiměřenosti, není tu důvod, který by zakládal přípustnost dovolání pro řešení uvedené otázky v konkrétních poměrech účastníků tohoto řízení – rozpor se zákonem tu dovolací soud neshledává.

Žalobce dále namítá, že výše předmětné pohledávky za jeho rodiči byla odvolacím soudem určena nesprávně.

I tato námitka zakládá přípustnost dovolání, neboť označená otázka rovněž nebyla za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v rozhodovací praxi komplexně vyřešena.

Otázkou rozsahu bezdůvodného obohacení získaného úpravami cizí nemovitosti uskutečněnými bez právního důvodu, eventuálně na základě neplatného právního úkonu či právního důvodu, který posléze odpadl, se Nejvyšší soud opakovaně zabýval za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Dospěl přitom k závěru, že v případě stavebních úprav nemovitosti není dobře možné, aby její vlastník investorovi vydal to, co bezdůvodným obohacením nabyl (rekonstrukci nemovitosti). Proto je namístě poskytnutí peněžité náhrady podle § 458 odst. 1 věty druhé obč. zák. S účinností od 1. 1. 2014 tuto otázku upravuje § 2999 odst. 1 věta první o. z., podle kterého není-li vydání předmětu bezdůvodného obohacení dobře možné, má ochuzený právo na peněžitou náhradu ve výši obvyklé ceny. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, tedy na rozdíl od zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, výslovně určuje, že peněžitou náhradu je třeba poskytnout ve výši obvyklé ceny předmětu bezdůvodného obohacení (s výjimkami uvedenými v § 2999 odst. 2 o. z.), tedy toho, o co se majetek obohaceného zvýšil (srov. Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, str. 3197). Kritérium obvyklé ceny přitom již dříve převládlo i v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu vykládající ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2018, sp. zn. 28 Cdo 251/2018). Vzhledem k tomu je takto utvářená judikatura v zásadě použitelná i za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Podle judikatorních závěrů výše náhrady neodpovídá hodnotě vynaložených prostředků či provedených prací (investic), nýbrž zhodnocení věci, jež se obohacenému dostalo, tj. rozdílu mezi hodnotou věci před investicemi a poté. Obohacený je totiž povinen vydat jen ten majetkový prospěch, jehož se mu obohacením dostalo, a nikoliv nahradit majetkovou ztrátu tomu, na jehož úkor bylo obohacení získáno (srov. např. stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 1975, sp. zn. Cpj 34/74, publikované pod číslem 26/1975 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2003, sp. zn. 33 Odo 477/2003, ze dne 29. 4. 2008, sp. zn. 32 Odo 891/2006, ze dne 10. 6. 2008, sp. zn. 32 Odo 1754/2006, ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. 30 Cdo 2262/2009, ze dne 14. 9. 2012, sp. zn. 28 Cdo 223/2012, ze dne 26. 9. 2012, sp. zn. 23 Cdo 3/2011, a usnesení téhož soudu ze dne 29. 1. 2003, sp. zn. 25 Cdo 355/2001, a ze dne 6. 12. 2012, sp. zn. 28 Cdo 3481/2012).

Vyšel-li v projednávané věci odvolací soud při určení výše pohledávky bývalých manželů za rodiči žalobce z výše prokázaných investic ze společného jmění, případně z pořizovací hodnoty dle znaleckého posudku, je jeho rozhodnutí založeno na nesprávném právním posouzení věci, a dovolání je tak důvodné.

Odvolací soud by se měl v dalším rozhodnutí výslovně zabývat i případnou existencí právního důvodu investic do majetku rodičů jednoho z manželů. V praxi je spíše výjimečné, že by mezi rodiči a dětmi bylo investováno do nemovitostí některého z nich bez právního důvodu. Odvolací soud by se tedy nejprve měl zabývat případnou existencí dohody (byť konkludentní) a zda se nejedná o případné plnění z dohody

Z uvedeného je zřejmé, že dovolání je důvodné. Proto dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátit odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Plat
- Podnájem bytu (exkluzivně pro předplatitele)
- Pojištění (exkluzivně pro předplatitele)
- Předkupní právo (exkluzivně pro předplatitele)
- Restituce (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitel (exkluzivně pro předplatitele)
- Odporová žaloba
- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Střídavá péče (exkluzivně pro předplatitele)
- Styk dítěte s rodičem (exkluzivně pro předplatitele)